

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет банківського бізнесу

Кафедра економічної теорії

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з економічної теорії

на тему:

«ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ЗБАЛАНСОВАНOSTI»

Студента 2 курсу ФБС-22

напряму підготовки фінанси і кредит

Кліща Я.М.

Керівник к.е.н. ст.викладач

Сліпченко Т.О.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис, ініціали та прізвище)

(підпис, ініціали та прізвище)

(підпис, ініціали та прізвище)

Тернопіль-2016

План

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади визначення сутності державного бюджету, його функції та структура

Розділ 2. Проблеми збалансованості державного бюджету України. Дефіцит та профіцит державного бюджету

Розділ 3. Сучасний стан державного бюджету України, забезпечення збалансованості вітчизняного державного бюджету

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	4
1. Теоретичні засади визначення сутності державного бюджету, його функції та структура.....	5
2. Проблеми збалансованості державного бюджету України. Дефіцит та профіцит державного бюджету.....	8
3. Сучасний стан державного бюджету України, забезпечення збалансованості вітчизняного державного бюджету.....	20
Висновки.....	25
Список використаної літератури.....	28

Вступ

Змістовну організацію бюджетних відносин, які б відповідали сучасним вимогам потрібно знати тому, що Україна переживає глибоку економічну і фінансову кризу. Прерогативним за цих умов є правильні відповіді на запитання: як стабілізувати економіку, забезпечити ефективність господарювання, які методи нормалізують фінансовий стан країни, як збільшити дохідну частину державного бюджету, зменшити бюджетний дефіцит. Дані економічні категорії є об'єктом розгляду роботи.

Актуальність теми зумовлена активним розвитком економіки, формуванням бюджету та важливістю ефективного використання бюджетних ресурсів в період переходу до ринкової економіки.

Метою роботи є вивчення суті бюджету, його доходів, видатків та бюджетного дефіциту.

Основними завданнями роботи є: охарактеризувати Державний бюджет та його місце в економічній системі держави; вивчити основи формування доходів Держбюджету; окреслити напрями використання коштів Державного бюджету; дослідити бюджетний дефіцит, причини та шляхи подолання.

Об'єктом роботи є розгляд соціально-економічного призначення та функцій Державного бюджету України.

Предметом роботи є економічні відносини, що виникають в умовах формування доходів і видатків Державного бюджету України

Дану тематику досліджували такі науковці як С.І. Юрій, Л.М.Безгубенко, Т.О.Кізіма, В.В.Козюк, А.І.Крисоватий, Й.М. Бескид та багато інших.

Науково-методичною і практичною базою написання роботи є періодична література та підручники, статистичні дані Міністерства фінансів України.

Розділ 1. Теоретичні засади визначення сутності державного бюджету, його функції та структура

Державний бюджет як одна з ланок фінансової системи України є економічною категорією і відображає грошові відносини, які виникають між державою, з одного боку, і підприємствами, організаціями, установами всіх форм власності і фізичними особами - з іншого, з приводу утворення централізованого фонду грошових коштів держави і його використання на розширене відтворення, підвищення рівня життя і задоволення інших суспільних потреб [7,с.178].

Завдяки бюджету відповідно до Конституції України держава повинна мати можливість зосередити фінансові ресурси на важливих ділянках економічного та соціального розвитку.

Централізація коштів має важливе економічне і політичне значення, оскільки доходи, які мобілізуються до державного бюджету, є втіленням у життя державних заходів. Це надає можливість маневрувати коштами, зосереджувати їх у важливих галузях економічного та соціального розвитку, здійснювати єдину економічну і фінансову політику на території України.

У розвинених країнах державний бюджет не лише забезпечує акумулювання коштів, необхідних для фінансування держави, використовується не лише для часткового перерозподілу доходів із метою підтримання сприятливого соціального становища у державі, а й для впливу на економічні, соціальні, національні, регіональні процеси у суспільстві і провадження вищими органами влади відповідної національної стратегії розвитку, спрямованої на зміцнення державної безпеки.

За умов переходу економіки України до ринкових відносин державний бюджет відіграє важливу роль, але при цьому змінюються методи його впливу на суспільне виробництво та сферу соціальних відносин. Тому бюджет використовується для міжгалузевого і територіального перерозподілу фінансових ресурсів з урахуванням рівня розвитку економіки та культури на всій

території. Нині завдяки державному бюджетові України між галузями та регіонами, а також серед окремих верств населення, перерозподіляється майже 50% від усього обсягу валового внутрішнього продукту.

Згідно зі світовим досвідом, роль держави у розподільчих процесах з розвитком ринкових відносин має зростати, і бюджет у цьому разі є найдосконалішим засобом для здійснення державою вказаної функції. У більшості розвинених країн світу завдяки бюджетові перерозподіляється від 30 до 50% від усього обсягу валового внутрішнього продукту. Тому треба вирізнити виважені форми й методи цього перерозподілу, що для України є одним із найважливіших завдань.

За умов переходу до ринкових відносин кошти державного бюджету України повинні скеровуватись насамперед на фінансування структурної перебудови економіки, комплексних цільових і науково-технічних програм, соціальний розвиток і соціальний захист населення.

Враховуючи теоретичні засади бюджету, а також його практичне призначення, бюджет України, як і бюджети розвинених країн, слід вважати економічною категорією, централізованим фондом грошових коштів України, центральною ланкою фінансової системи, основним фінансовим планом держави [7,с.180].

Розглядаючи бюджет як економічну категорію, слід відзначити, що він є складовою грошових відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту і національного доходу України.

Економічна сутність Державного бюджету, як економічної категорії, не буде повною, якщо не розглянути функції, які він виконує. Економічна думка останніх років схильна до того, що державний бюджет виконує дві функції - розподільчу і контролюючу.

Розподільча функція бюджету визначається процесом перерозподілу фінансових ресурсів між різними підрозділами суспільного виробництва. Ні одна із інших ланок фінансів не здійснює такого масштабного перерозподілу коштів, як бюджет. Сфера дії розподільчої функції визначається тим, що у

стосунках з бюджетом беруть участь майже всі учасники виробництва. Отже, розподільча функція Державного бюджету України характеризується багатократністю розподілу, вона проявляється у всіх сферах суспільних відносин і використовується державою для регулювання економічного і соціального розвитку.

Контролююча функція означає, що бюджет об'єктивно відображає економічні процеси, які відбуваються в державі. Основу контролюючої функції фінансів складає рух бюджетних коштів, які відображаються у відповідних показниках бюджетних поступлень і видаткових призначень.

Особливістю контролюючої функції бюджету є високий рівень централізації фінансових ресурсів у руках держави, а централізація завжди означає підзвітність і створює передумови для організації державного фінансового контролю зверху до низу.

Необхідність існування бюджету обумовлена наступними факторами:

- за допомогою бюджету держава виконує свої функції;
- здійснює утримання невиробничої сфери;
- перерозподіляє кошти між окремими територіями і галузями;
- здійснює соціальний захист населення;
- вирішує національні проблеми;
- має вплив на розвиток НТП через фінансування наукових установ;
- вирішує питання охорони навколишнього середовища тощо [20,с.222].

Однією з найважливіших складових елементів вхідних підсистем бюджетного механізму є бюджетне планування. В економічній літературі бюджетне планування розглядається з різних сторін, що іноді викликає дискусію стосовно його визначення, характеристики та сфери застосування.

Розділ 2. Проблеми збалансованості державного бюджету України. Дефіцит та профіцит державного бюджету

Доходи бюджету — це частина централізованих ресурсів держави, які потрібні для виконання нею відповідних функцій. Вони виражають економічні відносини, що виникають у процесі формування фондів грошових коштів і надходять у розпорядження органів державної влади та управління.

Перехід України до ринкових умов господарювання вимагає використання економічних методів керівництва суспільним виробництвом, а ефективність форм мобілізації частки доходу підприємств до бюджету обумовила докорінну зміну системи доходних надходжень — вона стала будуватись на основі податкових надходжень. Взаємовідносини між юридичними та фізичними особами були переведені на правові засади, які регулюються законом. З організаційно-правового боку податок — це обов'язковий платіж, який надходить до бюджету у визначених законом обсягах і у встановлені терміни.

В Україні, згідно із законодавством, склалась відповідна система доходів державного і місцевих бюджетів, класифікація яких здійснюється за такими ознаками:

1. Про бюджетну систему: доходи, одержувані за рахунок державного бюджету України; доходи, які йдуть до місцевих бюджетів, змішаний доход, одна частина якого йде на державного бюджет України, а інший - до місцевих бюджетів; відрахування, які формуються за рахунок позабюджетних коштів.

2. Що стосується джерел оплати: джерело доходу, який є ціна товарів (робіт, послуг); Доходи, що походять з прибутку або доходу.

3. Що стосується обсягу податкових ставок і зборів: пропорційних податків; Прогресивні податки (сплачуються за прогресивною ставкою).

4. Що стосується способу справляння податків: прямі податки (сплачується безпосередньо до доходу або прибутку); непрямі податки (включені в ціну товарів і послуг).

5. Щодо об'єкта оподаткування: податок на ПДВ; податки на дохід або прибуток підприємств і організацій усіх форм власності та фізичних осіб; податки на майно, землю, природні ресурси і багато іншого.

6. Що стосується суб'єкта оподаткування: податки, що сплачуються підприємствами і організаціями всіх форм власності (юридичних осіб) податки, що сплачуються громадянами (фізичними особами) [20, с.236].

Враховуючи порядок розмежування доходів між окремими ланками бюджетної системи, законодавством України визначено склад доходів, які зараховуються до відповідних бюджетів. Так, доходи державного бюджету України формуються за рахунок:

В залежності від методів акумулювання грошових ресурсів можна виділити наступні групи доходів: податки та інші обов'язкові платежі; емісія (включаючи емісію грошей, державних цінних паперів та кредитну емісію); державний кредит; надходження від приватизації державного майна; надходження від зовнішньоекономічної діяльності; добровільні надходження [20,с.237].

Згідно бюджетної класифікації доходи бюджету складаються з п'яти основних груп, а саме : податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; офіційні трансферти; державні цільові фонди [23,с.87].

Доходи бюджету також поділяються на регулюючі та закріплені.

Регулюючі доходи характеризуються тим, що вони передаються у вигляді відрахувань від загальнодержавних податків і зборів із вищестоящого бюджету в нищестоячі бюджети для їх збалансування.

Показники виконання Зведеного бюджету України за січень-листопад 2014-2015 років представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники виконання дохідної частини Зведеного бюджету України за січень-листопад 2014-2015 років [31]

Показники	Факт, млн. гривень		Темпи росту у порівнянні з відповідним періодом минулого року, у відсотках
	2014 рік	2015 рік	
Доходи	408 261,5	584 732,1	143,2
податок та збір на доходи фізичних осіб	66 433,9	88 154,8	132,7
податок на прибуток підприємств	38 117,4	36 474,8	95,7
податок на додану вартість, у т.ч.:	120 457,8	162 677,4	135,0
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт)	73 913,0	96 573,5	130,7
відшкодування ПДВ	-48 922,5	-58 919,3	120,4
ПДВ з ввезених на територію України товарів	95 467,2	125 023,1	131,0
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	25 728,0	34 651,0	134,7
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	15 073,4	22 142,3	146,9
рентна плата за користування надрами	16 571,7	28 585,8	172,5
земельний податок та орендна плата	11 080,6	13 514,3	122,0
ввізне мито	11 003,2	35 294,9	у 3,2 р.б.
плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій	167,8	9 078,5	-
кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"	22 807,3	59 125,0	у 2,6 р.б.
власні надходження бюджетних установ	28 045,8	36 754,5	131,1

Отже, доходи Зведеного бюджету від податкових надходжень активно зростають, проте менше, ніж річна інфляція та девальвація.

Найбільше зросли доходи від ввізного мита – у 3,2 раза та доходи від рентної плати за користування надрами – на 72,5%. Зросла ефективність контролю за підакцизними товарами – надходження від акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) зросли на 34,7%, а доходи від акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) зросли на 46,9%.

Доходи від податку та збору на доходи фізичних осіб та доходи від податку на додану вартість зросли відповідно на 32,7% та 35%.

Тільки доходи від податку на прибуток зменшились на 4.3%.

Податкові надходження Державного бюджету України за січень-листопад 2014-2015 років відображені у таблиці 2.

Таблиця 2.

Показники виконання дохідної частини Державного бюджету України за січень-листопад 2014-2015 років [31]

Показники	Факт 2014 рік, млн.гривень			Факт 2015 рік, млн.гривень			Темпи росту у порівнянні з відповідним періодом минулого року, у відсотках		
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Доходи	278 463,9	40 609,0	319072	4528214	27 038,5	459853	162,6	66,6	150,4
Податок та збір на доходи фізичних осіб, у т.ч.:	10 589,3	0,0	10 589,3	39 913,7	0,0	39 913,7	у 3,8 р.б.	-	у 3,8 р.б.
<i>військовий збір</i>	<i>1 885,2</i>	<i>0,0</i>	<i>1 885,2</i>	<i>8 052,9</i>	<i>0,0</i>	<i>8 052,9</i>	<i>у 4,3 р.б.</i>	-	<i>у 4,3 р.б.</i>
<i>податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів</i>	<i>1 621,7</i>	<i>0,0</i>	<i>1 621,7</i>	<i>7 514,9</i>	<i>0,0</i>	<i>7 514,9</i>	<i>у 4,6 р.б.</i>	-	<i>у 4,6 р.б.</i>
податок на прибуток підприємств	37 764,8	109,0	37 873,9	32 436,9	60,8	32 497,7	85,9	-	85,8
податок на додану вартість, у т.ч.:	126 299,9	-5 842,0	120 457,8	162 038,6	638,8	162 677,4	128,3	-	135,0
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	72 927,0	986,0	73 913,0	95 934,8	638,8	96 573,5	131,5	-	130,7
відшкодування ПДВ	-42 094,4	-6 828,1	-48 922,5	-58 919,3	0,0	-58 919,3	140,0	-	120,4
ПДВ з ввезених на територію України товарів	95 467,2	0,0	95 467,2	125 023,1	0,0	125 023,1	131,0	-	131,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	23 386,9	2 182,4	25 569,3	34 651,0	0,0	34 651,0	148,2	-	135,5
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	2 526,6	12 546,8	15 073,4	22 142,3	0,0	22 142,3	у 8,8 р.б.	-	146,9
рентна плата за користування надрами	15 158,7	0,0	15 158,7	27 580,4	0,0	27 580,4	181,9	-	181,9
ввізне мито, у т.ч.:	9 777,5	1 225,7	11 003,2	35 294,9	0,0	35 294,9	у 3,6 р.б.	-	у 3,2 р.б.
<i>додатковий імпорتنний збір</i>	-	-	-	22 082,8	0,0	22 082,8	-	-	-
плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій	167,8	0,0	167,8	9 078,5	0,0	9 078,5	-	-	-
кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"	22 807,3	0,0	22 807,3	59 125,0	0,0	59 125,0	у 2,6 р.б.	-	у 2,6 р.б.
власні надходження бюджетних установ	0,0	19 543,0	19 543,0	0,0	23 229,8	23 229,8	-	118,9	118,9

Податкові надходження Державного бюджету також зростають, проте менше, ніж річна інфляція та девальвація.

Зросли доходи від ввізного мита – у 3,2 раза та доходи від рентної плати за користування надрами – на 81,9%. Зросла ефективність контролю за підакцизними товарами – надходження від акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) зросли на 35,5%.

Доходи від податку та збору на доходи фізичних осіб зросли у 3.8 раза.

Тільки доходи від податку на прибуток зменшились на 14.2%.

Видатки Державного бюджету України — це економічні відносини, які виникають у зв'язку з розподілом централізованого фонду грошових коштів держави і його використання по цільовому призначенню.

У зв'язку з переходом економіки України на ринкові засади гос-подарювання у бюджеті держави розроблені нові напрями спрямування коштів централізованого фонду, яких не було в умовах командно-адміністративної системи. Так, ряд видатків перекладено на позабюджетні, соціальні та економічні фонди у Державному бюджеті України та місцевих бюджетах, знайшли також відображення нові напрями витрачання бюджетних коштів, а саме: соціальний захист населення, надання бюджетних позик, зовнішньополітичну і зовнішньоекономічну діяльність, національну оборону,

обслуговування державного зовнішнього боргу, національну космічну програму та ін.

Видатки бюджету проявляються через конкретні види, які можуть характеризуватись з якісної та кількісної сторін.

Якісна сторона видатків характеризує суспільне їх призначення, акількісна — загальний обсяг. При цьому, ці дві сторони можуть вступати у протиріччя. Так, наприклад, потреби держави, що визначаються якісною характеристикою, дуже часто перевищують кількісну сторону, тобто суму видатків, яка необхідна для задоволення відповідних потреб держави. Це призводить до негативних наслідків, а саме недофінансування видатків, передбачених законом про державний бюджет, зростання зовнішнього та внутрішнього боргу, дефіциту бюджету та інфляції.

У зв'язку з важким економічним становищем, яке породжене кризовими явищами, фінансові можливості Української держави обмежені. Це не дає можливість привести потреби суспільства у відповідність з виділеними коштами. Видатки бюджету у повному і всесторонньому обсязі характеризуються за певними ознаками: яку вони відіграють роль і місце у процесах суспільного відтворення, яке їх соціальне призначення, галузевими і цільовими характеристиками.

Роль і місце видатків у процесах суспільного відтворення визначається найбільш узагальнюючим спрямуванням коштів. В цілому, видатки бюджету поділяються на дві частини: пов'язані з розвитком виробничої сфери і видатки, пов'язані з функціонуванням і розвитком невиробничої сфери. Обидва напрями мають важливе значення для суспільства і вони є об'єктивно необхідними.

Будучи організатором стосунків у виробничій сфері та власником значної частини виробничих засобів, держава зобов'язана вкладати кошти у структурну перебудову економіки, оскільки такі затрати досить швидко скуповуються, сприяють збільшенню валового внутрішнього продукту і національного доходу, що є матеріальною основою бюджету.

Одночасно, значну частину коштів держава повинна вкладати у розвиток

соціально-культурної сфери, в управління та оборону, що є основною умовою її функціонування. Освіта, охорона здоров'я, культура, соціальний захист населення та соціальне забезпечення, управління, оборона є тими підвалинами, що забезпечують існування та розвиток держави.

Таким чином, при допомозі видатків бюджету держава в ринкових умовах господарювання має можливість:

— регулювати розподіл грошових коштів між виробничою і невиробничою сферами у відповідності з потребами суспільства:

— впливати на структурну перебудову економіки;

— забезпечувати збалансування нижче стоячих бюджетів [23,с.90].

За соціальним призначенням видатки Державного бюджету України поділяються на соціальний захист населення; фінансування соціально-культурних закладів, установ та закладів; фінансування і науки (у державному бюджеті із кожної тисячі гривень видатків загального фонду більше 50% закладено на соціальні програми), народне господарство і державні капітальні вкладення; національну оборону; правоохоронну діяльність і забезпечення безпеки держави; утримання органів законодавчої, виконавчої та судової влади; зовнішньополітичну діяльність; заходи, пов'язані з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи та соціальним захистом населення; видатки по обслуговуванню державного зовнішнього та внутрішнього боргів і інші видатки.

Співвідношення видатків між окремими групами визначається спрямованістю бюджетної політики. За останні роки найбільша доля видатків приходить на соціально-культурні заходи та соціальний захист населення. Це викликано кризовими явищами в економіці та необхідністю соціального захисту громадян з низьким рівнем доходів.

За галузевими характеристиками видатки бюджету поділяються у відповідності з галузевою структурою економіки.

Так, у сфері матеріального виробництва ці видатки включають такі групи: на розвиток промисловості, на розвиток агропромислового комплексу, на

розвиток будівництва, на розвиток транспорту, зв'язку, і т.д[9,с.22].

У невиробничій сфері видатки бюджету за галузевою ознакою поділяються на: освіту, науку, культуру, охорону здоров'я, фізичну культуру і спорт, соціальний захист населення, національну оборону, управління і т.д.

За цільовим призначенням видатки поділяються на конкретні види затрат.

У виробничій сфері до них відносяться такі види, як капітальні вкладення, дотації, операційні витрати і т.д.

У невиробничій сфері — це: затрати на заробітну плату, нарахування на зарплату, канцелярські і господарські витрати, відрядження та службові роз'їзди, стипендії, видатки на харчування, витрати на придбання обладнання, інвентаря, затрати на капітальний ремонт інші видатки.

У відповідності з діючим законодавством України всі видатки бюджету розподіляються між ланками бюджетної системи за такими принципами:

— територіальний. Суть цього принципу заключається в тому, що на території якої адміністративної одиниці знаходиться підприємство, організація чи установа, з відповідного бюджету вони будуть і фінансуватися;

— відомчий. Цей принцип означає забезпечення фінансування підприємств, організацій і установ з відповідного бюджету за підпорядкованістю[9,с.23].

Враховуючи концептуальні та принципові підходи до розмежування між окремими ланками бюджетної системи, державою встановлений наступний порядок розподілу видатків між бюджетами.

Державний бюджет України проводиться тільки для цілей в рамках затвердженого закону "Про Державний бюджет України». За рахунок державного бюджету України не включає в себе витрати, які не передбачені законами України.

Використання бюджетних коштів за рахунок позабюджетних коштів. Позабюджетні фонди можуть бути утворені шляхом непотрібних платежів добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, а також інших позабюджетних джерел.

Державний бюджет України передбачає видатки на:

- Централізоване фінансування національних програм для підтримки і поліпшення життя людей, про заходи соціального захисту;
- Фінансують, установи та організації провели заходи в галузі освіти, культури, науки, охорони здоров'я, фізичної культури, молодіжної політики, соціального забезпечення мають національне значення
- Виробництво Фінансування та будівництво невиробничої, геополітичним lohorozviduvalnyh, проектно-вишукувальних та інших робіт, що проводиться в рамках національних програм;
- Національна оборона;
- Охорона навколишнього середовища;
- Ведення правоохоронних і митних органів;
- Забезпечення законодавчої, виконавчої, судової системи та прокуратури;
- Зовнішньоекономічні і зовнішньополітичні diyal–nosti;
- Гранти, передані з Державного бюджету України Автономної Республіки Крим, Києва та Севастополя;
- Виплата всіх видів пенсійних витрат, спрямованих на захист громадян, які постраждали від катастрофи на Чорнобильській АЕС, допомога по безробіттю, вартість навчання nezaunyato–ho населення і заходи зі створення нових робочих місць;
- Формування державного матеріальних і фінансових резервів;
- Забезпечення внутрішнього та зовнішнього державного боргу і їх погашення;
- Інші заходи, що фінансуються з державного бюджету відповідно до законодавства України [7, С.340].

Особливо активно збільшуючи витрати на соціальний захист населення і економіки, так як зростають витрати на охорону здоров'я. Ці цифри свідчать про позитивну тенденцію в розвитку національної економіки.

Показники виконання видаткової частини Зведеного бюджету України за

січень-листопад 2014-2015 років відображені у таблиці 3.

Таблиця 3.

Показники виконання видаткової частини Зведеного бюджету України за січень-листопад 2014-2015 років [31]

Показники	Факт, млн. гривень		Темпи росту у порівнянні з відповідним періодом минулого року, у відсотках
	2014 рік	2015 рік	
Видатки	458 332,0	561 512,4	122,5
Загальнодержавні функції (без обслуговування боргу)	24 356,8	26 714,6	109,7
Обслуговування боргу	43 517,9	78 547,9	180,5
Оборона	20 841,3	41 945,3	у 2,0 р.б.
Громадський порядок, безпека та судова влада	37 078,8	45 282,5	122,1
Економічна діяльність	40 210,1	43 052,9	107,1
Охорона навколишнього природного середовища	2 844,6	4 187,4	147,2
Житлово-комунальне господарство*	14 764,9	9 643,1	65,3
Охорона здоров'я	48 539,4	58 523,2	120,6
Духовний та фізичний розвиток	12 291,3	13 946,0	113,5
Освіта	88 058,8	97 517,8	110,7
Соціальний захист та соціальне забезпечення	125 827,9	142 151,6	113,0

Показники виконання видаткової частини Державного бюджету України за січень-листопад 2014-2015 років відображені у таблиці 4.

Таблиця 4.

Показники виконання видаткової частини Державного бюджету України за січень-листопад 2014-2015 років [31]

Показники	Факт 2014 рік, млн.гривень			Факт 2015 рік, млн.гривень			Темпи росту у порівнянні з відповідним періодом минулого року, у відсотках		
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього
Видатки	326 624,3	51 718,0	378342	455243	25 783,8	481027	139,4	49,9	127,1
Загальнодержавні функції (без обслуговування боргу)	14 388,5	1 536,7	15 925,2	14 321,9	1 231,4	15 553,3	99,5	80,1	97,7
Обслуговування боргу	42 211,8	0,0	42 211,8	77 033,2	0,0	77 033,2	182,5	-	182,5
Оборона	19 762,0	1 077,3	20 839,3	39 710,1	2 229,8	41 939,9	у 2,0 р.б.	у 2,1 р.б.	у 2,0 р.б.
Громадський порядок, безпека та судова влада	33 123,6	3 741,4	36 865,0	37 704,4	7 318,2	45 022,6	113,8	195,6	122,1
Економічна діяльність	16 264,1	16 038,5	32 302,6	25 544,2	2 680,2	28 224,4	157,1	16,7	87,4
Охорона навколишнього природного середовища	995,5	1 108,2	2 103,6	2 248,3	806,2	3 054,5	у 2,3 р.б.	72,8	145,2
Житлово-комунальне господарство	31,9	41,6	73,5	0,0	8,4	8,4	-	-	-
Охорона здоров'я	6 288,2	1 467,8	7 756,0	6 922,8	1 199,9	8 122,7	110,1	81,7	104,7
Духовний та фізичний розвиток	4 057,4	211,3	4 268,7	5 665,7	267,2	5 932,9	139,6	126,4	139,0
Освіта	17 193,9	8 164,7	25 358,7	16 986,3	9 086,0	26 072,3	98,8	111,3	102,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	67 553,4	5 980,2	73 533,5	81 982,9	213,3	82 196,2	121,4	3,6	111,8
<i>Міжбюджетні трансферти</i>	<i>104 754,0</i>	<i>12 350,3</i>	<i>117 104,2</i>	<i>147 124,0</i>	<i>743,0</i>	<i>147 866,9</i>	<i>140,4</i>	<i>-</i>	<i>126,3</i>

Бюджетний дефіцит — це перевищення видаткової частини бюджету над доходною. За умов ідеального становища в економіці дефіцит відсутній. Адже держава може оптимально зіставляти обсяг своїх видатків відповідно до фінансових можливостей без будь-якої шкоди для суспільства.

Граничний обсяг дефіциту держбюджету згідно Закону України «Про державний бюджет України на 2015 рік» затверджений на рівні 3,7% ВВП - 63,7 млрд гривень - без урахування дефіциту НАК "Нафтогаз України". Граничний обсяг дефіциту держбюджету передбачали на рівні 63,669 млрд гривень[32].

Профіцит бюджету — перевищення доходів бюджету над його видатками.
Профіцит бюджету як явище властивий окремим місцевим бюджетом України.

Розділ 3. Сучасний стан державного бюджету України, забезпечення збалансованості вітчизняного державного бюджету

Головними напрямками вдосконалення управління доходами бюджету є покращення діяльності податкової і фіскальної системи держави.

1. Аналіз накопичених у фіскальній сфері суперечностей свідчить про те, що вітчизняна податкова система не склалася як єдиний організм, у якому узгоджені всі функціональні підсистеми.

2. Методологія ефективних трансформацій податкової системи диктує необхідність: уточнення цілей податкової політики; поглиблення концептуального забезпечення податкових реформувальних заходів; обрання відповідних пріоритетів; розробки конкретних заходів, які повинні бути функцією обраної мети, а не навпаки, як це має місце у сучасній практиці; удосконалення механізму функціонування окремих елементів податкової системи.

3. У новій податковій системі необхідно визначитися з такими основними поняттями податкової системи, як податок, збір, платіж, платник податків тощо. Практика їх використання без відповідного тлумачення ускладнює податкову систему, її сприйняття платником і стає на заваді ефективності податкових відносин. Наприклад, поняття платника податків, наведене у чинному законодавстві, включаючи в себе лише обов'язок сплачувати податок, не останньою мірою зумовлює той факт, що на практиці платником податків вважається, насамперед, підприємець. Фізична особа дещо відокремлюється, переноситься на другий план, у той час, як світова практика заснована на зворотному.

4. Зважаючи, що у короткостроковому періоді відсутні можливості суттєвого розширення бази оподаткування, слід особливо виважено підходити до формування бюджетних доходів. Зменшуючи ставки податків, потрібно мати резерви для компенсації бюджетних втрат. На жаль, деякі прихильники заміни ПДВ на податок з реалізації не тільки не визначають такі резерви, а й паралельно виступають за відміну податку на прибуток. Це здатне ще більше

посилити бюджетні проблеми. Враховуючи рівень надходжень до державного бюджету від справляння податку на прибуток, у результаті слід очікувати виникнення суттєвого дефіциту бюджету.

5. Поряд з тим, потреба раціоналізації податкової стратегії висуває вимогу критичного ставлення до існування ряду інших податків, які формують сучасну податкову систему, їх існування свідчить про те, що податкова система існує не задля забезпечення пріоритетів фізичних осіб та підприємств, а навпаки — суб'єкти оподаткування існують тільки як засіб забезпечення державного бюджету доходами.

Систематизуючи дослідження вітчизняних науковців з питань шляхів оптимізації видатків Державного бюджету України, вважаємо, що всі заходи можна поділити на дві групи: структурні та організаційні (рис. 2).

Структурні заходи займають головне місце в процесі оптимізації складу видатків Державного бюджету. Ці заходи стосуються зміни пріоритетів фінансування, а саме:

1. У сфері управління – зменшення до оптимального рівня (стабілізація) видатків на утримання органів державно влади і управління, судів і прокуратури, а також упорядкування структури названих органів.

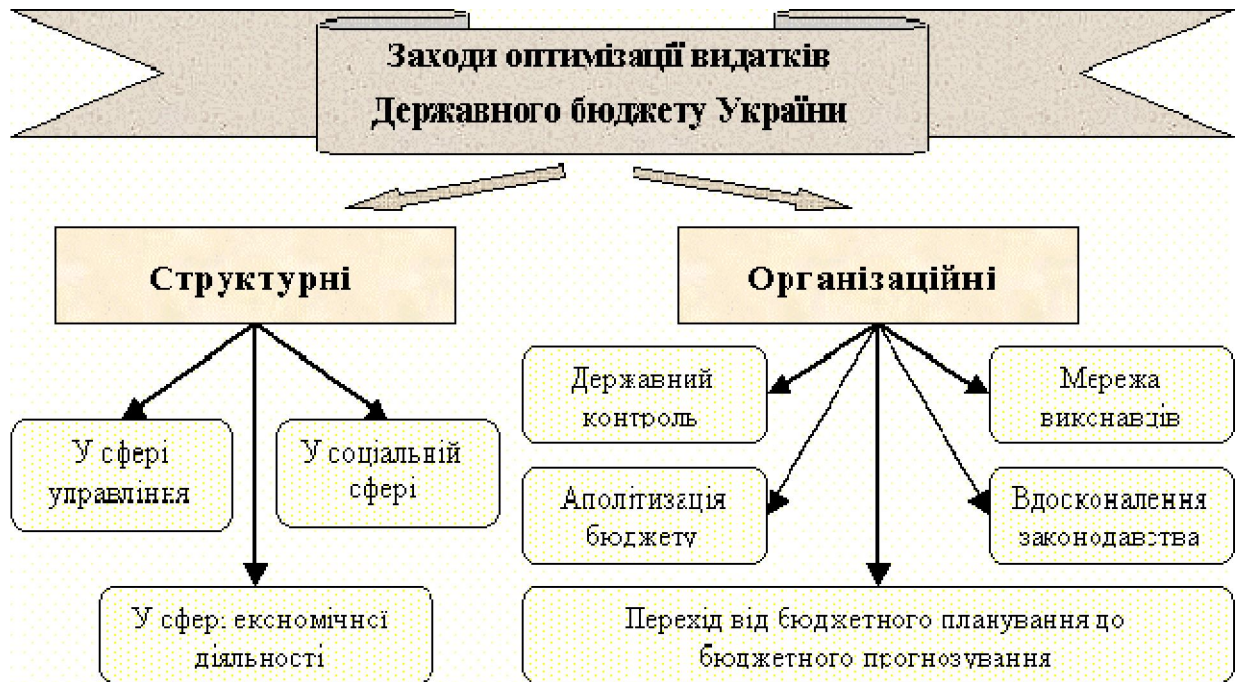

Рис. 1. Заходи оптимізації складу та структури витратів Державного бюджету України

2. У сфері економічної діяльності – збільшення до оптимального рівня витратів державним підприємствам для підтримання їх рівня розвитку та сприяння їх стабілізації. Серед цих витратів першочерговому фінансуванню підлягають сільське господарство, паливно-енергетичний комплекс та обробна промисловість. Фінансування саме цих напрямків обумовлено тим, що в Україні: для сільського господарства є сприятливі кліматичні умови і найкраща земля (чорнозем); для паливно-енергетичного комплексу – велика кількість копалин, але низький рівень їх фінансування, а з тим і видобування, що є причиною залежності від інших країн (приклад, Росія - газ); для обробної промисловості – високоякісна сировина, яка замість обробки експортується в інші країни, а після переробки знову скуповується Україною. Однак з метою зменшення тиску на Державний бюджет України пропонується часткова приватизація підприємств державної власності, тобто продаж частки, яка не перевищує 49 %. Це надасть можливість здійснювати постійний контроль і керівництво з боку держави, а також сприятиме активній підприємницькій діяльності на підприємствах України [12, с. 111-112, с. 143].

3. У соціальній сфері – раціоналізація видатків на соціальну сферу (перегляд пільг, поширення платних послуг, перегляд рівня мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму); оптимізація видатків бюджету без скорочення пільг за рахунок послідовного впровадження госпрозрахункових форм фінансування установ, зокрема самофінансування; формування системи підтримки культури, передусім недержавних організацій, різних фондів, з метою створення умов для продукування ними національно-культурного продукту, що сприятиме зниженню навантаження на державну скарбницю та реалізації державної політики у сфері культури і духовності. Наприклад, Європа отримує близько 30 % надходжень до бюджету від продажу культурного продукту. Також заходом на шляху до оптимізації соціальних видатків з Державного бюджету України є надання певних переваг при проведенні меценатства, спонсорства та благодійності, які будуть полягати в зменшенні податкового навантаження, можливості отримання відстрочки та розстрочки плати податків тощо.

Що стосується інституційних механізмів, в останні роки вони стали важливими. Це відбувається тому, що скорочення державного бюджету України витрат в більшості пов'язані з процесом розподілу витрат між бюджетними коштами та неповної реалізації бюджетних програм. Серед цих заходів, необхідних для оптимізації Державного бюджету України, є наступні:

1. Організація державного контролю за використанням бюджетних ресурсів. Слабкість державного контролю спричиняє розвиток негативних явищ в економіці країни. При цьому, перед тим як виділяти фінансову допомогу регіонам, необхідно спочатку перевірити, як вона використовувалася в минулі роки. Якщо було неефективне використання фінансової допомоги, то доцільно таким регіонам допомоги не надавати.

2. Затвердження обґрунтованого та ефективного бюджету. Державний бюджет України «як головний фінансовий план» став віддзеркаленням відповідних поглядів та інтересів, недосконалого менеджменту та відсутності ефективних технологій у прийнятті рішень. Виходячи з цього затвердження

Закону України «Про Державний бюджет» на відповідний бюджетний рік часто стає предметом пошуку компромісних рішень різних політичних сил, а не пошуком оптимальних рішень з метою надання суспільних благ з максимальним рівнем ефективності за наявних ресурсів.

3. Оптимізація мережі виконавців бюджетних програм для того, щоб на одне завдання припадала мінімальна їх кількість.

4. Найважливіше – це узгодженість бюджетного і податкового законодавства стосовно тих норм, які забезпечують збалансованість дохідної та видаткової частин та мінімізують кількість внесених змін до діючих законів протягом бюджетного періоду. Оскільки державні видатки «носять публічний характер і виникають виключно на підставі нормативно-правових актів», держава повинна мати дієві правові норми та ефективні методи регулювання та управління потоками державних коштів.

5. Перехід від бюджетного планування до бюджетного прогнозування на основі досвіду багатьох країн світу (США, Австралії), що надасть можливість поставити стратегічні цілі та визначити шляхи їх досягнення. Тому, з'явиться можливість виявлення недоліків в бюджетній політиці та їх усунення.

Таким чином, проведення всіх перелічених заходів сприятиме оптимізації видатків Державного бюджету України і дозволять розробити та впровадити виважену фіскально-бюджетну політику, в якій буде враховано досвід провідних країн світу, що в кінцевому підсумку надасть можливість сформувати в Державному бюджеті прерогативні статті видатків держави.

Висновки

Державний бюджет є економічною категорією, відображає грошові відносини, що виникають між державою, з одного боку, і підприємств організацій, установ усіх форм власності та фізичних осіб - з іншого боку, з приводу формування централізованого фонду грошових коштів держави і його використання розширене відтворення, поліпшення життя і задоволення інших соціальних потреб.

З бюджету відповідно до Конституції України держава повинна бути в змозі сконцентрувати фінансові ресурси на важливих напрямках економічного і соціального розвитку.

З бюджету відповідно до Конституції України держава повинна бути в змозі сконцентрувати фінансові ресурси на важливих областях сучасного економічного і соціального розвитку.

З огляду на теоретичні основи бюджету, а також його практична мета, бюджет України, а також бюджети розвинених країн слід розглядати як економічну категорію, централізований фонд фондів України, центральна частина фінансової системи, основний фінансовий план держави. Доходи бюджету - це центральна частина державних ресурсів, які необхідні для виконання відповідних функцій. Вони виражають економічні відносини, в результаті чого у формуванні фондів грошових коштів і в розпорядженні держави і уряду.

Витрати державного бюджету України - це економічні відносини, що виникають у зв'язку з розподілом централізованих державних коштів фонду і використання його для цільового призначення.

Дефіцит бюджету - перевищення видатків над доходу. З огляду на ідеальні умови в дефіциті економіки відсутній. Оскільки держава може найкращим чином порівняти суму своїх витрат відповідно до фінансових можливостей без будь-якої шкоди для суспільства. Профіцит бюджету - перевищення доходів бюджету над його видатками. Профіцит бюджету як

явище властивий окремим місцевим бюджетом України.

Будучи організатором стосунків у виробничій сфері та власником значної частини виробничих засобів, держава зобов'язана вкладати кошти у структурну перебудову економіки, оскільки такі затрати досить швидко скуповуються, сприяють збільшенню валового внутрішнього продукту і національного доходу, що є матеріальною основою бюджету.

У той же час, велика частина грошей, держава повинна інвестувати в розвиток соціальної сфери, в галузі управління і захисту, яка є головною умовою для його роботи. Освіта, охорона здоров'я, культура, соціальний захист і соціальне забезпечення, управління, захист є основою, які забезпечують існування і розвиток країни.

Таким чином, за рахунок видатків державного бюджету в ринкових умовах може регулювати розподіл коштів між виробничої та невиробничої сфери відповідно до потреб суспільства: вплив на економічну реструктуризацію; щоб збалансувати вартість нижче бюджету.

Для цілей соціальних видатків Державного бюджету України, розділеної на соціальний захист; соціальних і культурних установ і закладів; фінансів і науки (в державному бюджеті кожної тисячі загального фонду більш ніж на 50%, встановленої для соціальних програм), економіки і державних інвестицій; національною оборона; правоохоронних органів і державної безпеки; забезпечення законодавчої, виконавчої та судової влади; зовнішня політика; діяльність, пов'язана з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення; витрати на утримання державного зовнішнього та внутрішнього боргу і інших витрат. Основим напрямком покращення виконання дохідної частини бюджету є реформування податкової і фіскальної системи держави.

У теорії, фундаментальна реформа податкової системи є доцільним, коли існує висока ймовірність отримання наступних результатів:

- Реальне зниження податкового тягаря;
- Високий ступінь ймовірності того, що кошти будуть господарюючі

суб'єкти за рахунок зменшення податкових платежів буде використовуватися для промислових цілей;

- Реформа не призведе до значного падіння державних доходів;

- Існує можливість вирівнювання негативних психологічних факторів у свідомості платника податків, пов'язаних із здійсненням податкової реформи - тому що стабільність - важлива складова податкової політики;

- Можливості мінімізує для ухилення від сплати податків і штучне обмеження податкової бази.

На сьогоднішній день в Україні альтернативи значно знизило податкове навантаження там. На шляху до реалізації цієї політики має такі проблеми:

- Значний державний борг, у тому числі зовнішнього, внутрішнього боргу і рівня бюджетної заборгованості;

- Дефіцит бюджету, який тепер став латентний характер;

- Великі обсяги національного споживання, які вносять суттєві обмеження в короткостроковій перспективі не вдасться.

Список використаної літератури:

1. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.97.// Відомості Верховної Ради України.- 1997.- №24.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік ». //Фінанси України, №3, березень, 2015.
3. Буковинський С.А. Удосконалення вирівнювання фінансового забезпечення територіальних громад / С.А. Буковинський // Фінанси України.- 2015.- №5.
4. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар/За редакцією О.В. Турчинові і Ц.Г. Огня. – К.: Парламентське видавництво, 2012. – 370с.
5. Базидевич В. Д., Баластрик Л. О. Державні фінанси. Навчальний посібник / За заг. ред. Базилевича В. Д.- К.: Атіка, 2012.- 368 с.
6. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник. / О.Д. Василик– К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 608с.
7. Вишневський Ю. Сто п’ять мільярдів прихованого дефіциту / Ю. Вишневський / Коментарі. 15 грудня 2015 року. – с.19
8. Державні фінанси в транзитивній економіці: Навчальний посібник/ Карлін М.І., Горбач Л.М., Ново сад Л.Я., та ін. За загальною редакцією доктора економічних наук, професора Карліна М.І. – К.: Кондор, 2003. – 220с.
9. Кравчук К. Осінній марафон. / К. Кравчук //Контракти, 11.08.2015. - №33. – с.12.
- 10.Кульчицький М.І. Роль міжбюджетних відносин у стимулюванні розвитку регіонів України / М.І. Кульчицький // Фінанси України.- 2015.- №3.
- 11.Лисенко Г. Самостійне джерело доходів місцевого бюджету / Г.Лисенко // Вісник податкової служби України.- 2014.- №41.
- 12.Лук’янченко О.О. Формування місцевих бюджетів на засадах принципу “розподілу повноважень” / О.О. Лук’янченко // Менджер.-2014.- №1.

- 13.Луніна І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформи / І.Луніна // Економіка України.- 2015.- №3.
- 14.Луценко М. Павло Качур: на залишкових принципах триває формування місцевих бюджетів України / М. Луценко // Закон і бізнес.- 2015. -25 вересня.
- 15.Місцеві бюджети пошук компромісу між самостійністю і доцільністю // Фондовий ринок.- 2011.- №5.
- 16.Мельник П. Деякі аспекти формування місцевих бюджетів / П.Мельник // Вісник податкової служби України.- 2014.- №38.
- 17.Мельник П. Проблеми формування місцевих бюджетів / П.Мельник // Економіка, фінанси, прав. -2015.- №5.
- 18.Набожняк А. Бюджет розойдеться по своїм / А.Набожняк //Деловая столица: економіка, 10.05.2015. - №18-19 / 468-469. – с.4-5.
- 19.Орлюк О.П. Фінансове право: Навчальний посібник. / О.П. Орлюк - К.: Юрінком Інтер, 2014. – 528с.
- 20.Падалка В.М. Економетричні моделі як засіб прогнозування доходів регіональних бюджетів / В.М. Падалка // Фінанси України.- 2014.- №6.
- 21.Петленко Ю.В., Рожко О.Д. Місцеві фінанси: Опорний конспект лекцій./ Ю.В.Петленко– К.: Кондор, 2003. – 282с.
- 22.Романенко О.Р. Фінанси: Підручник. / О.Р Романенко– К: Центр навчальної літератури, 2003. – 312с.
- 23.Сафонова Л.Д. Бюджетний менеджмент: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. / Л.Д. Сафонова– К.: КНЕУ. – 2001. – 186.
- 24.Сімків Л. Місцеві бюджети: проблеми формування та аналіз їх виконання / Л. Сімків // Регіональна економіка.- 2016.- №1.
- 25.Стоян В. І. Управління державними фінансами: вітчизняні реалії та світовий досвід. / В. І. Стоян– Тернопіль: ТАНГ, 2002. – 270 с.
- 26.Трач Ю.Ю. Підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів / Ю.Ю.Трач // Фінанси України.-2015.-№5.

28. Чирка Д.М. Напрямки збалансування місцевих бюджетів / Д.М. Чирка // Фінанси України.- 2016.- №1.
29. Чугунов І. Аналіз тенденцій планування та виконання доходної частини місцевих бюджетів / І.Чугунов // Економіст.- 2015.- №12.
30. Шкарпова О. Час платити / О.Шкарпова // Контракти, 09.02.2016 року. - №6. – с.12-13.
- 31.http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=392172&cat_id=77440
32. <http://www.minfin.gov.ua/news/view/pokazniki-vikonannja-bjudzhetu-ukraini-20142015-rik?category=bjudzhet-potochnogo-roku&subcategory=monitoring-vikonannja>
- 33.<http://tyzhden.ua/News/126994//>